

SZÖVEG –
PARTI JUDIT

KÉP –
PÁCZAI TAMÁS

LEGYŐZIK-E A GYEREKEK A SÁRKÁNYT?

Azért keltünk útra, hogy készítsünk egy anyagot az autizmussal élőket sikeresen integráló iskoláról. A GPS ismerheti a puszta-romantikára vágyó lelket, az utolsó negyedórán sáros, felázott földúton vezetett bennünket. „Méntelek mög azé Méntelek, mer az valamikó pusztaság vót. Aszt valamikó valami nagy nemös embör égy sárga csikójé vötte mög.” Az egykori tanyasi iskola legyen a pusztában, én meg hadd gondoljak rá úgy, mint a fényes hajnalcsillagra a sötét éjszakában.

Ezt a pátoszt muszáj volt elengednem azzal szembeülve, hogy ezt az utat nem is használja senki. Az intézményre és főként az itt dolgozókra mégis az jellemző, hogy a látszólag járhatatlan úton azért csak elindulnak. Talán ezért lettek sikeresen integráló iskola.

- ◆ Ha Kecskemét felől érkeztem volna, lehet, hogy bennem is az fogalmazódik meg, mint a kórusvezető és énektanár Megyesi Zsófiában, aki minden reggel elhalad a falutábla mellett.

„Olvashatnám azt is, ami írva van: Méntelek, de bennem mindig az szólal meg: »megmentelek«. Olyan ez az iskola, mint egy menedék – kórusvezetőként is azt élem meg, hogy képviselhetem, ami-ben mélységesen hiszek: mindenki jó valamiben – vagy éppen úgy, ahogy van. Ezért nincs felvételi a kórusba. Egy feltételem van, hogy aki csatlakozik, az szeressen énekelni. Otthon a zongorám fölött, a Bach-portré alatt van egy kép: egyik hajdani tanítványom akkor még girbe-gurba betűi hirdetik: »Senki nem veheti el tőlem, hogy jó vagyok.« Ha ránézek, eszembe jut ez a kislány, aki annyi félelem-mel, nehézséggel kellett hogy gyerekként szembenézzen, mégis meg tudott erősödni az identitása – és Istennek hála, nem egy címkéhez kötődve.”

A kérésünkre tart rögtönzött kóruspróbát a könyvtárban, oda igyekezve átvágunk az épületen, felfigyelek az udvarra nyíló ajtón a post-it-re: Éneklés a könyvtárban 9.50-10.00-ig. Zsófia meg is magyarázza: így a legegyszerűbb összegyűjteni a gyerekeket másodikostól nyolcadikosig, hiszen szünetben úgyis kimennek az udvarra.

Meggyesi Zsófia és a kórus a ménteleki iskola könyvtárában

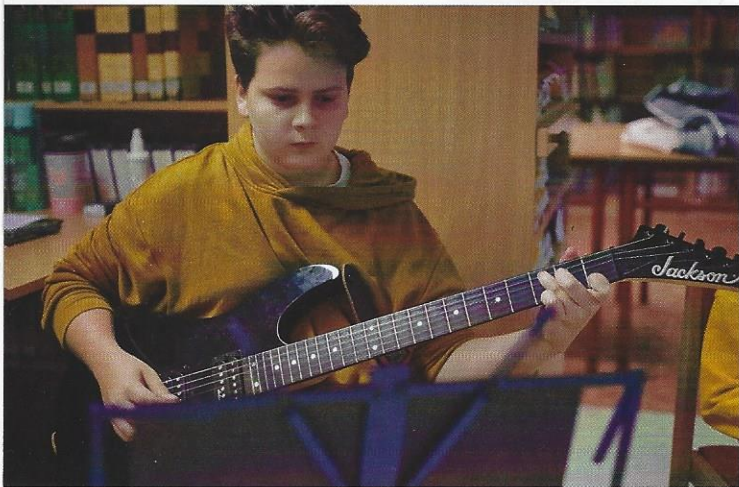
Az épületből kilépve egy kis mesterséges tó mellett haladunk el; kialakítása a gyerekek munkáival nyert pályázattal vált lehetővé, de van egy gyönyörű kemence is a főépület és a könyvtár között – ezt Mihóczy Zsolt, a hagyományörzésben is elkötelezett biológia, kémia, technika szakos tanár építette saját kezűleg; így a bankettre itt kemencés ételeket készítenek a szülők.

A könyvtár falát hatalmas színes festmény díszíti – később megtudom, hogy a gyerekek, a szülők és a dolgozók közös munkája ez, amolyan szabad asszociációk vizuális jegyzéke a „könyvtár” témájára.

Amíg a gyerekek érkeznek, a tíz éve itt tanító Zsófi történetéről tudok meg többet, aki annak idején a fiának keresett iskolát, és talált rá Méntelekre. „Mielőtt nyílt napra jöttünk volna a fiammal, este otthon Szalóki Ági egyik CD-jét

hallgattuk, de már csak az első számot engedélyeztem. Másnap jószereivel még be sem léptünk az iskola ajtaján, amikor az egyik teremből meghallottuk a muzsikát – ugyanarról a Szalóki Ági lemezről a második dalt. Hazaértünk akkor – hiszen az otthon megállított CD itt folytatódott, és amellett, hogy ez pontosan így történt, lelki értelemben is igaz lett. Ez a közösség számomra ma is olyan egy kicsit, mintha a családom lenne.”

A beszélgetés ezen a pontján kerül elő először Tassy Lilla neve, aki 35 éven keresztül adta a szívét és tudását ahhoz, ami Ménteleken létrejöhetett – talán ezért hívják a kollégái a mai napig az iskola lelkének a néptáncos mesemondót, a „varázslóasszonyt”. A tanító két éve ment nyugdíjba, de a mai napig visszajár mesélni a gyerekeknek, és ha belép az iskolába, az ünnepé teszi a hétköznapokat. Zsófia fiának is ő volt a tanítója, aki azon a nyílt

Megyesi Dániel gitározik a kóruspróbán

Az elsősök

napon planetáriummá változtatta az osztálytermét, a plafonra vetítve a csillagos eget, és a negyedikes gyerekek latiul is meg tudták nevezni a csillagképeket. A be- és kicsöngetés jelentősége eltörpült amellet a kérdés mellett, hogy előző este melyik gyerek melyik csillagképet látta a tanyáján, ha felnézett az égre.

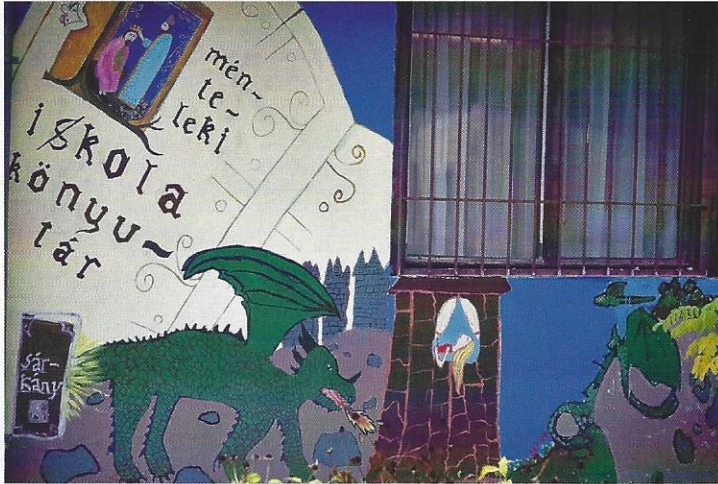
„Abban az évben félévkor az énektanár tartós betegsége hozta azt a helyzetet, hogy én magam is bekerülhettem a tantesztületbe – és tíz kislánnyal elkezdtem a kórust is” – meséli Zsófi. „Nem is tudom, milyen bátorsággal vágtam neki, de három hónapon belül minősítő hangversenyen Bartókot énekeltünk, Arany minősítést szerevte.” Érdeklődöm, hogy hogyan tudja tartani a kórus színvonalát, ha nincs felvételi. „Mindenkinek hagyok időt. Arra is, hogy ebben a rohanásban meghallgassuk egymást, arra is, hogy kiderüljön, ki miben jó. Régebben volt egy Ha]Ónaplónak becézett közös füzetünk, ahova mindenki lejegyezhetette, ha valami jó történt vele aznap. Lehet, hogy valakinek sosem lesz tökéletes a hangja, de akkor azzal fog hozzájárulni a kórushoz, amivel ő tud. Itt még az is lehet, hogy valaki nem énekel egyáltalán – és akkor adok neki hangszert. (Zsófi évekig dolgozott a Parafónia Zenekarban sérült emberekkel; a hangszerparkját és a színes kottáit ebben a kórusban is használja.) Tavaly egy fiú, akinek egyáltalán nem volt énekhangja, mindig jött segíteni – vele rendeztük be a termet, és a technikai érzéke kipótolta az én hiányosságaimat. Nagyon hálás voltam érte – ő így volt énekkaros. Megesett az is, hogy hármashangzatot szétszedtem három gyereknek, hogy valami módon mindenki megélhesse, hogy számít – nagyon hiányzik az az egy hang is, ha ő nincs ott. Nézd, miket éneklünk: Babits Mihály-, Weöres

Sándor-, Radnóti-versek – szeretném, hogyha ezt a gyógyító élményt, ami a zene, mindenki átélhetné, aki szeretné.”

„Vallom, hogy van, amin nem feltétlenül a szavak segítenek át, de ha itt egy biztonságos, szeretetteljes közegben elénkkeljük Weöres Sándor »Ballada a három falevélről« című versét, az van, akinek három falevélről szól, van, akinek sokkal többről” – meséli Zsófi. „Igyekszem olyan dalokat választani, ami őket is megérinti – nem könnyű feladat olyat találni, amelyik első-től nyolcadikig mindenkire szól. Tudod, a zene gyógyítja a gyerekeket – azt is, akinek nincs papírja a különlegességéről. Annyi a bizonytalanság a világban – a dalokat hazaviszik, és tudnak beléjük kapaszkodni.”

Közben érkeznek futva a gyerekek, hogy el ne készenek, kedves, cserfes, vidám, nyitott, kíváncsi, tisztelettudó lányok és fiúk. Ebben az iskolában minden évfolyamon egyetlen osztály van, énekkarba viszont minden osztályból többen is jönnek. Körben ülnek le, itt mindent szabad, ami nem zavarja a másikat. A negyedikes fiúktól megtudom, hogy az éneklés menő dolog.

Csépányi Csilla tanító érkezik az éneklés közben, aki vel a hagyományörzés szerepéről beszélgetünk. „Mi is megfigyeljük a természetet, és ahogy az évet meghatározza az évszakok váltakozása a mezőgazdasági munkák mentén is, úgy a jeles napok mellett az évkörünket a katolikus ünnepek határozzák meg. Nem vagyunk egyházi iskola, de ez a váz olyan, amire a mai folyton változó világban szerintem mindenkinek szüksége van. Régen a paraszti gazdaságban a Biblia mellett volt egy Kincses Kalendárium is, amiben ezek az ünnepek szerepeltek.” Tassy Lilla neve ebben a beszélgetésben is

A könyvtár falát a diákok közösen festették ki

Életkép a szünetben

előkerül, Csilla tőle vette át a hagyományörzés ménteleki formáit, amit Lilla Mihócza Zsolttal dolgozott ki annak idején. Zsolt egyébként ma is tanítja a gyerekeket íjászatra, rovásiírásra – március 15-én lovon érkezik, mint huszár, köszönteni a szabadságot. Kreativitásra ösztönzi őket, ami épp a helyesen értelmezett szabadságból fakad – teszem hozzá csendben.

„Az ünnepekhez az órákon is kapcsolódunk” – folytatja Csilla. „Szent Mihálykor például terményvásárt is tartunk délután, ahol csereberélnek a gyerekek – aki nem tud terménnyel vagy palántával előrukkolni, az süteménnyel érkezik. A kézzel foghatóság és a régi típusú értékközvetítés ízére hamar rákapnak a gyerekek, Kisboldogasszonytól Pünkösdig nagyon lelkesek tudnak lenni.”

Szent Mihály ünnepekor a legenda – Mihály küzdelme a sárkánnyal – ad keretet a napnak. A paraszti világban ez a nap egy időszak lezárásaként értékelési, mérlegelési lehetőséget is adott – a gyerekeket is azzal szembesíti a tanév kezdetén: nekik is számot kell majd adni. Szent Mihály sárkány fölötti győzelmét akadályversennyel is megidézük: kimennek az erdőbe, ahol minden feladat teljesítésével jószágköveket gyűjtenek a gyerekek – ezeket utána egy mérlegbe tesszik, a másik serpenyőben pedig egy óriási kő van, a sárkány szíve. A mérlegelés tétje tehát az, hogy a ménteleki iskola le tudja-e győzni a jószágával a sárkányt?

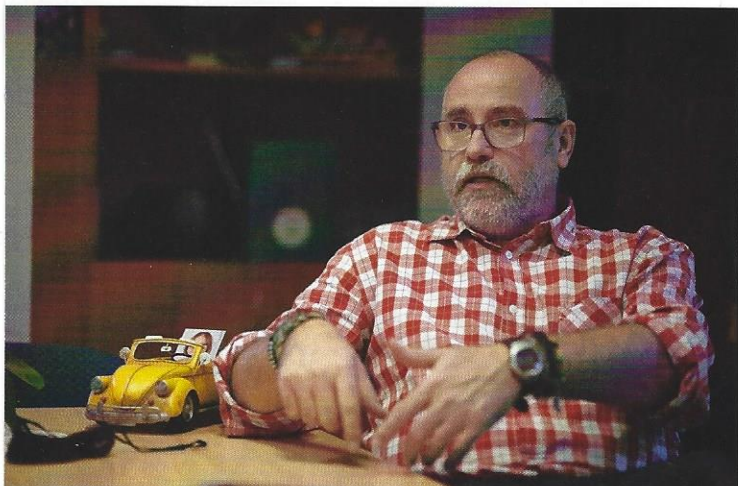
A „megújuló mozaikot” az aulában akkor vettem észre, amikor először beléptem az ajtón. A képzőművészeti nevelésben elkötelezett tanító néni, Gere Hedvig ösztönzésére készült saját újrahasznosítandó, összetört csempeiből, cserepeiből ez az iskolai mementó – amit jelenleg a régi diákok, akik most már egyetemisták, főiskolások, visszajárnak felújítani minden pénteken.

A lépcsőház tenyérmentéit az iskola apraja-nagyja „pecsételte”. A gyerekek itt sokféle módon hagyhatnak nyomot.

Persze arról is muszáj írni, hogy a jelenség romantikus közösségkövacsoló eredményei mögött okként a pénzhiány is fellelhető: az alapítványtól kapott összeg épphogy festékre volt elég.

Gere Hedvig pont olyan fáradhatatlan lelkesedéssel beszél az „Örökös ökoiskola” címről, mint ahogy eddig az iskola jellegét meghatározó művészi tevékenységekről, bár lényegesen nehezebb gyomlálni hívni a gyerekeket, mint közös alkotásra.

Az elmúlt két év szokatlan nehézségeiről az igazgatót, az idén pedagógus Oscar-díjjal kitüntetett Bólya Istvánt kérdezem. Kuttyája, az egy éve iskolakuttyává nemesedett Simon nevű yorki úgy vár a tanári előtt, mint a legkompetensebb munkaerő – és valóban, a tantestület beszámolója szerint nagyon sok gyereknek segített a bizonytalan idők átvészelésében a puszta jelenlétével. „Van Down-szindrómás gyerekünk, autizmussal élő, Asperger-szindrómás, ADHD-s – ezeknek a gyerekeknek ez a kutya kimondhatatlanul sokat jelent” – kezdi az igazgató. „A karanténidőkre elbírható

Bólya István

eljárásrendet dolgoztunk ki, mindenkit igyekeztünk eszköz-höz juttatni, akinek nem volt, de akinek ezzel együtt sem ment otthon a tanulás, azt behívtuk, és itt ültünk vele az irodában. Ugyanakkor éltünk azzal a jogunkkal is, hogy felfüggesztettük a tantervünket. Jelenléti oktatásban felmértük a gyerekek tudását, és onnan vittük őket tovább, ahol megálltak.”

Amikor azt kérdezem, hogy az igazgató szerint mi a titka a sikeres integrációnak, egy pillanatig sem habozva vágja rá: a kollégái. „Mérhetetlenül megbízom bennük – rengeteget dolgoznak, s amellet, hogy a kollégák befogadóak, az általuk nevelt gyerekek is azok. Minden itt tanítónak van egy speciális területe, és egymást támogatva, megbecsülve alkotunk egységet. Ráadásként csodálatos, állandó gyógypedagógusunk van, és kapunk külső segítséget is. Ettől függetlenül meg kell küzdenünk a gyerekekért – volt, akinek kalózkalapban kellett órát tartanom, mert úgy elfogadott – ez egy sikertörténet. Az egyetlen problémának azt látom, ha az a szülő nem partner, akinek a gyereke valamilyen hátránnyal küzd. Akkor nem tudunk segíteni.

Két éve bontottunk ki egy ötven évig pihent időkapuszulát az iskola falából – nem tettünk újat a helyére. A mi üzenetünk a jövő számára a falakon kívül kezdődik. Már abban is, ahogy látjuk, hogy összefognak a szülők, ha valamelyikük nehéz helyzetbe kerül; előfordult, hogy az egyik szülő elveszítő családnak gyakorlati segítséget nyújtottak.”

Történelem-szakkör VR-szemüveggel

Antal Emese gyógypedagógus harminc gyerekkel foglalkozik az iskolában, most is dolgozik egy fiú a kicsi fejlesztőszobában. Nincsenek különleges eszközei – de hallgatva, amilyen lelkesedéssel beszél az autizmus-spektrumzavarról, lehet, hogy a titok nem is az eszközökben rejlik.

Pedig sokan saját költségen különleges eszközökkel is gazdagítják az iskolát, így Szondi Endre történelemtanár is, aki éppen szabadulószoza-tervet dolgoz ki a tanítványai számára, vásárolt VR-szemüveget, azt látva, hogy a történelemóra önmagában nem köti le a gyereket. Nem lenyomni szeretné a torkukon az anyagot, de szeretné megmutatni a ménteleki iskolásoknak mindazt, amit ő már láthatott a világból.

Jóságkövek, elfogadás, művészet – elgondolkodva cuppogok itthon az ajándékba kapott birsalmasajton. A ménteleki iskolában két éve elindult a staféta átadása – két nagy formátumú pedagógus vonult nyugdíjba az elmúlt időszakban. Fotós kollégámnak a gyerekek két éves távlatban is lelkesen énekelték végig a szeretett tanítójuknak írt dalt.

Jó lett volna egy edukációs anyagot írni a sikeres módszerről – ehelyett arra a megfoghatatlanra keresem a szavakat, ami a kreativitásból, szeretetből fakadó teteken látszik leginkább. És a gyerekeken. ♦